

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 17ης Οκτωβρίου 2018*ⁱ

«Προδικαστική παραπομπή – Επείγουσα προδικαστική διαδικασία – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 – Άρθρο 8, παράγραφος 1 – Διεθνής δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας – Έννοια της “συνήθους διαμονής του παιδιού” – Απαίτηση φυσικής παρουσίας – Κατακράτηση της μητέρας και του παιδιού σε τρίτη χώρα ενάντια στη βούληση της μητέρας – Προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της μητέρας και του παιδιού»

Στην υπόθεση C-393/18 PPU,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England and Wales), Family Division [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα οικογενειακού δικαίου, Ηνωμένο Βασίλειο], με απόφαση της 6ης Ιουνίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Ιουνίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

UD

κατά

XB,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, ασκούσα καθήκοντα προέδρου του πρώτου τμήματος, J.-C. Bonichot, E. Regan (εισηγητή), C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη το από 6 Ιουνίου 2018 αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Ιουνίου 2018, να εκδικασθεί η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατά την επείγουσα διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

έχοντας υπόψη την από 5 Ιουλίου 2018 απόφαση του πρώτου τμήματος να κάνει δεκτό το αίτημα αυτό,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Σεπτεμβρίου 2018,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η UD, εκπροσωπούμενη από τον C. Hames, QC, τον B. Jubb, barrister, καθώς και από τον J. Patel και την M. Hussain, solicitors,
- ο XB, εκπροσωπούμενος από τον T. Gupta, QC, και την J. Renton, barrister, καθώς και από τον J. Stebbing, solicitor,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Brandon, επικουρούμενο από τον M. Gratton, barrister,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek και την A. Kasalická,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της UD, μητέρας ενός παιδιού που γεννήθηκε στο Μπανγκλαντές στις 2 Φεβρουαρίου 2017 (στο εξής: παιδί), και του XB, πατέρα του παιδιού αυτού, με αντικείμενο τα αιτήματα της UD να διαταχθεί, αφενός, η θέση του εν λόγω παιδιού υπό την προστασία του αιτούντος δικαστηρίου και, αφετέρου, η επιστροφή της μαζί με το παιδί στο Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να μετάσχουν στη δίκη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 12 του κανονισμού 2201/2003 αναφέρουν τα εξής:
 - «(1) Η Ευρωπαϊκή [Ένωση] έχει θέσει ως στόχο τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προς το σκοπό αυτό, η [Ένωση] πρέπει να θεσπίσει, μεταξύ άλλων, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, τα οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

[...]

 - (12) Οι κανόνες αρμοδιότητας που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.»

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προσδιορίζει ειδικότερα σε ποιες αστικές υποθέσεις έχει εφαρμογή ο εν λόγω κανονισμός και σε ποιες δεν έχει εφαρμογή.

5 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Ορισμοί», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

4) Ο όρος “απόφαση” περιλαμβάνει κάθε απόφαση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου, καθώς και κάθε απόφαση σχετικά με τη γονική μέριμνα, που εκδίδεται από δικαστήριο κράτους μέλους, ασχέτως ονομασίας της, όπως “διαταγή”, “διάταξη” ή “απόφαση”.

[...]».

6 Το κεφάλαιο II του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαιοδοσία», περιλαμβάνει, στο τιτλοφορούμενο «Γονική μέριμνα» τμήμα 2, το άρθρο 8, με τίτλο «Γενική δικαιοδοσία», το οποίο ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.»

7 Το άρθρο 9 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διατήρηση της αρμοδιότητας της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού», ορίζει τα εξής:

«1. Όταν ένα παιδί μετοικεί νομίμως από ένα κράτος μέλος σε άλλο και αποκτά σε αυτό νέα συνήθη διαμονή, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού διατηρούν την αρμοδιότητά τους, κατά παρέκκλιση του άρθρου 8, για περίοδο τριών μηνών μετά τη μετοικεσία, προκειμένου να τροποποιήσουν απόφαση η οποία αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εκδοθείσα σε αυτό το κράτος μέλος πριν από τη μετοικεσία του παιδιού, εφόσον ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας δυνάμει της αποφάσεως που αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εξακολουθεί να διαμένει συνήθως στο κράτος μέλος της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού.

[...]»

8 Το άρθρο 10 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Αρμοδιότητα σε περίπτωση απαγωγής παιδιού», ορίζει τα ακόλουθα:

«Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του διατηρούν την αρμοδιότητά τους έως ότου το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη κατοικία σε άλλο κράτος μέλος [...]».

9 Το άρθρο 12 του εν λόγω κανονισμού καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες χωρεί παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας δυνάμει του εν λόγω κανονισμού.

10 Το άρθρο 13 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αρμοδιότητα βασιζόμενη στην παρουσία του παιδιού», ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Όταν δεν μπορεί να διαπιστωθεί η συνήθης διαμονή του παιδιού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί η αρμοδιότητα δυνάμει του άρθρου 12, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το παιδί.»

- 11 Το άρθρο 14 του κανονισμού 2201/2003, με τίτλο «Επικουρικές βάσεις δικαιοδοσίας», ορίζει τα εξής:
- «Εφόσον κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 8 έως 13, η δικαιοδοσία ρυθμίζεται, σε κάθε κράτος μέλος, από το δίκαιο του κράτους αυτού.»
- 12 Το άρθρο 15 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση», ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:
- «Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα δικαστήρια κράτους μέλους που έχουν δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης μπορ[ούν], εάν κρίν[ουν] ότι δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση ή μέρος της υπόθεσης και εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού:
- α) να αναστείλ[ουν] την εκδίκαση της υποθέσεως ή μέρους αυτής και να καλέσει τα μέρη να προσφύγουν ενώπιον του δικαστηρίου αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 4, ή
- β) να καλέσ[ουν] δικαστήριο ενός άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με την παράγραφο 5.»
- 13 Το άρθρο 21 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Αναγνώριση αποφάσεων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:
- «Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Η ενάγουσα της κύριας δίκης, μητέρα του παιδιού (στο εξής: μητέρα), είναι υπήκοος Μπανγκλαντές και το 2013 συνήψε στο Μπανγκλαντές γάμο με τον εναγόμενο της κύριας δίκης, βρετανικής ιθαγενείας, ο οποίος είναι ο πατέρας του παιδιού (στο εξής: πατέρας).
- 15 Τον Ιούνιο ή τον Ιούλιο του 2016, η μητέρα εγκαταστάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να ζήσει εκεί μαζί με τον πατέρα. Το United Kingdom Home Office (Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου) της χορήγησε θεώρηση αλλοδαπού συζύγου με ισχύ από την 1η Ιουλίου 2016 έως την 1η Απριλίου 2019.
- 16 Τον Δεκέμβριο του 2016, ο πατέρας και η μητέρα μετέβησαν στο Μπανγκλαντές. Η μητέρα βρισκόταν σε κατάσταση προχωρημένης εγκυμοσύνης. Στις 2 Φεβρουαρίου 2017, γεννήθηκε το παιδί στο Μπανγκλαντές. Έκτοτε, το παιδί παραμένει στο Μπανγκλαντές χωρίς, επομένως, να έχει διαμείνει ποτέ στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 17 Τον Ιανουάριο του 2018, ο πατέρας επέστρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο χωρίς τη μητέρα.
- 18 Στις 20 Μαρτίου 2018, η μητέρα άσκησε αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου με αίτημα να τεθεί το παιδί υπό την προστασία του δικαστηρίου αυτού και να διαταχθεί η επιστροφή της, καθώς και η επιστροφή του παιδιού, στο Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να μετάσχουν στη δίκη ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Η μητέρα υποστηρίζει ότι το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει τη διαφορά της κύριας δίκης. Συναφώς, η μητέρα διατείνεται, ειδικότερα, ότι, κατά την ημερομηνία που άσκησε αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το παιδί είχε συνήθη διαμονή στο Ηνωμένο Βασίλειο. Από την πλευρά του, ο πατέρας αμφισβητεί ότι το εν λόγω δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδώσει οιαδήποτε απόφαση σε σχέση με το παιδί.

- 19 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν προέβη σε καμία διαπίστωση περί των πραγματικών περιστατικών στο πλαίσιο της κύριας δίκης, δεδομένου ότι κρίνει απαραίτητο να επιλυθεί, προκαταρκτικώς, το ζήτημα του αν έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδώσει απόφαση σχετικά με το παιδί. Όσον αφορά το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι οφείλει να εξετάσει, σε πρώτο στάδιο, αν το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μόνο δε σε δεύτερο στάδιο και εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο, θα εξετάσει το αιτούν δικαστήριο αν θεμελιώνει διεθνή δικαιοδοσία βάσει άλλου κριτηρίου, προκειμένου να εκδικάσει τη διαφορά της κύριας δίκης.
- 20 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ερμηνεία, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, της περιεχόμενης στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 έννοιας της «συνήθους διαμονής» εγείρει ζητήματα που δεν έχουν ακόμη εξετασθεί από το Δικαστήριο, ιδίως, το αν η φυσική παρουσία αποτελεί συστατικό στοιχείο της έννοιας αυτής. Επιπροσθέτως, ο καταναγκασμός που φέρεται να άσκησε ο πατέρας στη μητέρα είχε ως συνέπεια να γεννήσει αυτή σε τρίτη χώρα. Η συμπεριφορά του πατέρα στο πλαίσιο αυτό στοιχειοθετεί πιθανότατα προσβολή των δικαιωμάτων της μητέρας ή του παιδιού. Η θέση που υποστηρίζει η μητέρα εγείρει λοιπόν το επικουρικό ζήτημα σχετικά με την επιρροή που ασκούν στην προμνησθείσα έννοια οι περιστάσεις υπό τις οποίες το παιδί γεννήθηκε εντός τρίτου κράτους, ιδίως, η παράνομη κατακράτηση, μέσω καταναγκασμού, της μητέρας από τον πατέρα στο κράτος αυτό, μολοντί μάλιστα οι ασκούντες τη γονική μέριμνα ουδόλως έχουν κοινή πρόθεση να διαμείνουν στο εν λόγω κράτος.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court of Justice (England & Wales), Family Division [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα οικογενειακού δικαίου, Ηνωμένο Βασίλειο], αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Συνιστά η φυσική παρουσία του παιδιού σε συγκεκριμένο κράτος βασικό στοιχείο της συνήθους διαμονής κατά την έννοια του άρθρου 8 του κανονισμού 2201/2003;
- 2) Στην περίπτωση που οι γονείς ασκούν από κοινού τη γονική μέριμνα, μπορεί το γεγονός ότι η μητέρα εξαπατήθηκε προκειμένου να μεταβεί σε άλλο κράτος και ακολούθως κατακρατήθηκε παράνομως στο κράτος αυτό από τον πατέρα, είτε διά της βίας είτε μέσω άλλης παράνομης πράξεως, με αποτέλεσμα να εξαναγκαστεί να γεννήσει στο κράτος αυτό, να ασκεί οποιαδήποτε επιρροή στην απάντηση στο πρώτο ερώτημα, όταν ενδέχεται να έχει υπάρξει προσβολή των [δικαιωμάτων] της μητέρας ή του παιδιού, βάσει των άρθρων 3 και 5 της [Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950,] ή κατ' άλλο τρόπο;»

Επί της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας

- 22 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εξετασθεί η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατά την επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 23 Προς στήριξη του αιτήματός του, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι η διαδικασία της κύριας δίκης αφορά παιδί πολύ μικρής ηλικίας, μόλις ενός έτους και δύο μηνών κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως περί παραπομπής, κάθε τυχόν δε καθυστέρηση στην εξέλιξη της διαδικασίας αυτής βλάπτει το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού.
- 24 Το αιτούν δικαστήριο ανέφερε, επιπλέον, ότι, κατά τους ισχυρισμούς της μητέρας, τους οποίους αμφισβητεί ο πατέρας, η μητέρα κατακρατείται επί του παρόντος παράνομως, μέσω καταναγκασμού εκ μέρους του πατέρα, σε χωριό του Μπανγκλαντές, χωρίς φυσικό αέριο ή ηλεκτρικό ρεύμα, ούτε πόσιμο νερό και χωρίς το παραμικρό εισόδημα, εντός μιας κοινότητας που τη στιγματίζει λόγω του χωρισμού της από τον πατέρα. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, σε περίπτωση που θεμελιωθεί η

διεθνής δικαιοδοσία του και υφίσταται προσβολή των δικαιωμάτων της μητέρας και του παιδιού από τον πατέρα, οφείλει να δράσει το ταχύτερο δυνατόν, λαμβάνοντας, ενδεχομένως, τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των συμφερόντων του παιδιού.

- 25 Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού 2201/2003, ο οποίος θεσπίστηκε, ειδικότερα, βάσει του άρθρου 61, στοιχείο γ', ΕΚ, νυν άρθρου 67 ΣΛΕΕ, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο V του τρίτου μέρους της Συνθήκης ΛΕΕ, που αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και, ως εκ τούτου, η αίτηση αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 107 του Κανονισμού Διαδικασίας (αποφάσεις της 9ης Οκτωβρίου 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 34· της 9ης Ιανουαρίου 2015, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, σκέψη 36, και της 19ης Νοεμβρίου 2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, σκέψη 31).
- 26 Δεύτερον, όσον αφορά το κριτήριο του επείγοντος, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στην περίπτωση που αποδειχθεί καταναγκασμός της μητέρας από τον πατέρα, διακυβεύεται σοβαρά η παρούσα ευημερία του παιδιού. Σε τέτοια περίπτωση, κάθε καθυστέρηση στην έκδοση δικαστικών αποφάσεων σχετικά με το παιδί θα παρέτεινε την τρέχουσα κατάσταση και θα ενείχε επομένως τον κίνδυνο να υποστεί σοβαρή ή ακόμη και ανεπανόρθωτη βλάβη η ανάπτυξη του παιδιού αυτού. Σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής στο Ηνωμένο Βασίλειο, τέτοια καθυστέρηση θα μπορούσε επίσης να αποβεί επιζήμια για την ένταξη του παιδιού στο νέο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του.
- 27 Επιπλέον, η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά ένα παιδί του οποίου η πνευματική και σωματική ανάπτυξη βρίσκονται σε ευαίσθητο στάδιο, λόγω της πολύ μικρής ηλικίας του,.
- 28 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, το πρώτο τμήμα του Δικαστηρίου αποφάσισε, στις 5 Ιουλίου 2018, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να κάνει δεκτό το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου να εξετασθεί η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επείγουσα προδικαστική διαδικασία.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 29 Μολονότι η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει τυπικώς το απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, από τις παρατηρήσεις της προκύπτει ότι η εν λόγω κυβέρνηση αμφισβητεί, στην πραγματικότητα, την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στα υποβληθέντα ερωτήματα, δεδομένου ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά ενδεχόμενη σύγκρουση δικαιοδοσίας μεταξύ κράτους μέλους, εν προκειμένω του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, και ενός τρίτου κράτους, ήτοι της Λαϊκής Δημοκρατίας του Μπανγκλαντές.
- 30 Ειδικότερα, η κυβέρνηση αυτή υποστηρίζει ότι, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 61, στοιχείο γ', και του άρθρου 67, παράγραφος 1, ΕΚ, βάσει των οποίων θεσπίστηκε ο κανονισμός 2201/2003, ο εν λόγω κανονισμός εφαρμόζεται αποκλειστικώς σε διασυνοριακές καταστάσεις στο εσωτερικό της Ένωσης. Σε διασυνοριακές καταστάσεις που αφορούν κράτος μέλος και τρίτο κράτος, όπως η περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης, εφαρμοστέο είναι το εθνικό δίκαιο.
- 31 Συναφώς, όσον αφορά, πρώτον, το γράμμα των κρίσιμων διατάξεων του κανονισμού 2201/2003, παρατηρείται ότι το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, το οποίο καθορίζει το πεδίο εφαρμογής του, προσδιορίζει ειδικότερα σε ποιες αστικές υποθέσεις έχει εφαρμογή ο εν λόγω κανονισμός και σε ποιες δεν έχει εφαρμογή, χωρίς να κάνει λόγο για οιονδήποτε περιορισμό του εδαφικού πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού.

- 32 Όσον αφορά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 καθεαυτό, η διάταξη αυτή προβλέπει ότι τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή στο εν λόγω κράτος μέλος κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής. Επομένως, από το γράμμα της ανωτέρω διατάξεως ουδόλως προκύπτει ότι η εφαρμογή του γενικού κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας σε θέματα γονικής μέριμνας που η διάταξη αυτή θεσπίζει εξαρτάται από την προϋπόθεση να υφίσταται έννομη σχέση στην οποία να εμπλέκονται περισσότερα κράτη μέλη.
- 33 Ως εκ τούτου, όπως παρατηρεί ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 23 και 25 των προτάσεών του, αντιθέτως προς ορισμένες σχετικές με τη διεθνή δικαιοδοσία διατάξεις του κανονισμού 2201/2003, όπως τα άρθρα 9, 10 και 15, από το γράμμα των οποίων προκύπτει κατ' ανάγκην ότι η εφαρμογή τους εξαρτάται από ενδεχόμενη σύγκρουση δικαιοδοσίας μεταξύ δικαστηρίων περισσότερων κρατών μελών, από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού δεν προκύπτει ότι η διάταξη αυτή περιορίζεται σε διαφορές που αφορούν τέτοιες συγκρούσεις.
- 34 Συναφώς, το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 διακρίνεται επίσης από τους κανόνες αναγνώρισης και εκτελέσεως που προβλέπει ο κανονισμός αυτός.
- 35 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ιδίως ότι είναι προδήλως αναρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την αναγνώριση αποφάσεως διαζυγίου εκδοθείσας σε τρίτο κράτος και έχει επισημάνει, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 4, και το άρθρο 21, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, ο εν λόγω κανονισμός περιορίζεται στην αναγνώριση αποφάσεων που εκδίδονται από δικαστήριο κράτους μέλους (διάταξη της 12ης Μαΐου 2016, Sahyouni, C-281/15, EU:C:2016:343, σκέψεις 21, 22 και 33).
- 36 Πλην όμως, αντιθέτως προς τους προβλεπόμενους στον κανονισμό 2201/2003 κανόνες που διέπουν την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο εν λόγω κανονισμός δεν περιέχει, όπως προκύπτει ιδίως από τις σκέψεις 32 και 33 της παρούσας αποφάσεως, διάταξη που να περιορίζει ρητώς το εδαφικό πεδίο εφαρμογής όλων συνολικά των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που αυτός προβλέπει.
- 37 Δεύτερον, όσον αφορά τον σκοπό του κανονισμού 2201/2003, από την αιτιολογική του σκέψη 1 προκύπτει ότι ο κανονισμός αυτός αποσκοπεί να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της Ένωσης για δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, εντός του οποίου εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προς τούτο, η Ένωση θεσπίζει, μεταξύ άλλων, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις τα οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.
- 38 Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 61, στοιχείο γ', ΕΚ, το οποίο αποτελεί μια από τις νομικές βάσεις του κανονισμού 2201/2003, και δυνάμει του άρθρου 65 ΕΚ, τα οποία αντικαταστάθηκαν, αντιστοίχως, από το άρθρο 67, παράγραφος 3, και το άρθρο 81 ΣΛΕΕ, η Ένωση θεσπίζει μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις και στο μέτρο που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.
- 39 Αντιθέτως δε προς ό,τι υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, τα προεκτεθέντα δεν συνεπάγονται ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 εφαρμόζεται αποκλειστικώς στις διαφορές που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ δικαστηρίων κρατών μελών.
- 40 Ειδικότερα, οι περιεχόμενοι στον κανονισμό 2201/2003 ενιαίοι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας δεν έχουν εφαρμογή αποκλειστικώς σε περιπτώσεις που έχουν πραγματική και επαρκή σχέση με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, στις οποίες εμπλέκονται, εξ ορισμού, περισσότερα κράτη μέλη. Πράγματι, η ενοποίηση, αυτή καθαυτήν, των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας στην οποία προέβη ο κανονισμός αυτός έχει ασφαλώς ως σκοπό την εξάλειψη των εμποδίων στη λειτουργία της εσωτερικής

αγοράς τα οποία ενδεχομένως απορρέουν από τις διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών στον σχετικό τομέα [βλ., κατ' αναλογία, σε σχέση με τη Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στη Σύμβαση αυτή, απόφαση της 1ης Μαρτίου 2005, *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120, σκέψη 34].

- 41 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι ο προβλεπόμενος στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 κανόνας γενικής διεθνούς δικαιοδοσίας δύναται να έχει εφαρμογή σε διαφορές που αφορούν σχέσεις μεταξύ των δικαστηρίων ενός μόνο κράτους μέλους και εκείνων τρίτης χώρας και όχι αποκλειστικώς σε διαφορές που αφορούν σχέσεις μεταξύ δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών.
- 42 Το Δικαστήριο είναι, συνεπώς, αρμόδιο να απαντήσει στα ερωτήματα που του υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

Επί της ουσίας

- 43 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι ένα παιδί πρέπει να είχε φυσική παρουσία εντός κράτους μέλους προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος αυτό, κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, επίσης, να διευκρινισθεί αν ασκούν επιρροή συναφώς ορισμένες περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, εφόσον αποδειχθούν, ήτοι, αφενός, ο καταναγκασμός που άσκησε ο πατέρας στη μητέρα με συνέπεια να γεννήσει η μητέρα το παιδί τους σε τρίτο κράτος και να διαμένει έκτοτε εκεί με το παιδί αυτό και, αφετέρου, η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της μητέρας ή του παιδιού.
- 44 Ο πατέρας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το παιδί δεν είναι δυνατόν να έχει συνήθη διαμονή σε ένα κράτος μέλος στο οποίο ουδέποτε είχε φυσική παρουσία, ενώ η μητέρα, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Τσεχική Κυβέρνηση προβάλλουν την άποψη ότι ορισμένες περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη δικαιολογούν ενδεχομένως το να θεωρηθεί το παιδί ως συνήθως διαμένον στο εν λόγω κράτος.
- 45 Διαπιστώνεται, πρώτον, ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν περιέχει ορισμό της έννοιας της «συνήθους διαμονής». Από τη χρήση του επιθέτου «συνήθης» μπορεί απλώς να συναχθεί ότι η διαμονή πρέπει να έχει ορισμένη σταθερότητα ή κανονικότητα (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 44).
- 46 Κατά πάγια νομολογία, από τις επιταγές που απορρέουν τόσο από την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης όσο και από την αρχή της ισότητας προκύπτει ότι το γράμμα μιας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται, σε ολόκληρη την Ένωση, κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία κανονιστική ρύθμιση (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 47 Η έννοια της «συνήθους διαμονής» χρησιμοποιείται σε άρθρα του κανονισμού 2201/2003 που δεν περιέχουν καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών. Η έννοια αυτή πρέπει, επομένως, να ορισθεί λαμβανομένων υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις του κανονισμού αυτού και του σκοπού που αυτός επιδιώκει (βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 46).

- 48 Συναφώς, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 2201/2003, ο κανονισμός αυτός θεσπίστηκε με σκοπό να ανταποκρίνεται στο υπέρτερο συμφέρον του παιδιού και, προς τούτο, προκρίνει το κριτήριο της εγγύτητας. Ο νομοθέτης έκρινε, συγκεκριμένα, ότι καταλληλότερο δικαστήριο για να κρίνει ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν προς το συμφέρον του παιδιού είναι το πλησιέστερο στον τόπο της συνήθους διαμονής του. Επομένως, κατά το γράμμα της αιτιολογικής αυτής σκέψεως, διεθνή δικαιοδοσία έχουν κατά κύριο λόγο τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, πλην ορισμένων περιπτώσεων αλλαγής διαμονής του παιδιού ή κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των ασκούντων τη γονική μέριμνα (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 51 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 49 Το άρθρο 8 του κανονισμού 2201/2003 εκφράζει τον σκοπό αυτόν καθιερώνοντας γενική διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 52).
- 50 Όπως άλλωστε έχει επανειλημμένως διευκρινίσει το Δικαστήριο, για να προσδιορισθεί η συνήθης διαμονή ενός παιδιού, εκτός από τη φυσική του παρουσία εντός κράτους μέλους, πρέπει να συντρέχουν και άλλοι παράγοντες από τους οποίους να συνάγεται ότι η παρουσία αυτή ουδόλως έχει προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, σκέψη 38· της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 49· της 9ης Οκτωβρίου 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, σκέψη 51· της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 60· της 8ης Ιουνίου 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 43, καθώς και της 28ης Ιουνίου 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 41).
- 51 Η σημασία που αποδίδει ο νομοθέτης της Ένωσης στη γεωγραφική εγγύτητα για τον προσδιορισμό του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία για θέματα γονικής μέριμνας προκύπτει, επίσης, από το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, κατά το οποίο η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους θεμελιώνεται βάσει της παρουσίας και μόνον του παιδιού, όταν ακριβώς η διαμονή του δεν κατέστη δυνατόν να χαρακτηριστεί ως «συνήθης», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, σε κανένα κράτος μέλος, η δε διεθνής δικαιοδοσία δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει του άρθρου 12 του ίδιου κανονισμού.
- 52 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ο προσδιορισμός της συνήθους διαμονής ενός παιδιού σε συγκεκριμένο κράτος μέλος προϋποθέτει, τουλάχιστον, τη φυσική παρουσία του παιδιού στο κράτος μέλος αυτό (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 61).
- 53 Από τα εκτεθέντα στις σκέψεις 45 έως 52 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η φυσική παρουσία στο κράτος μέλος στο οποίο το παιδί φέρεται ότι έχει ενταχθεί αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση που πρέπει να πληρούται προτού εξετασθεί η σταθερότητα της παρουσίας αυτής και ότι δεν είναι επομένως δυνατόν να στοιχειοθετείται «συνήθης διαμονή», κατά την έννοια του κανονισμού 2201/2003, σε κράτος μέλος στο οποίο το παιδί ουδέποτε έχει μεταβεί.
- 54 Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από τη θέση που καταλαμβάνει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 στο πλαίσιο των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας τους οποίους ο κανονισμός αυτός προβλέπει σε θέματα γονικής μέριμνας.
- 55 Πράγματι, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψεως 12 του κανονισμού 2201/2003, και όπως προκύπτει από τη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού καθιερώνει τον γενικό κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας σε ζητήματα γονικής μέριμνας και, ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή καταλαμβάνει κεντρική θέση μεταξύ των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που θεσπίζει ο εν λόγω κανονισμός σε αυτόν τον τομέα.

- 56 Το άρθρο 8 του κανονισμού 2201/2003 συμπληρώνουν ειδικοί κανόνες που έχουν εφαρμογή, μεταξύ άλλων, όταν δεν μπορεί να διαπιστωθεί η συνήθης διαμονή ενός παιδιού που βρίσκεται σε κράτος μέλος, η δε διεθνής δικαιοδοσία δεν μπορεί να προσδιορισθεί βάσει του άρθρου 12 (άρθρο 13), όταν κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 8 έως 13 (άρθρο 14), ή ακόμη, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όταν το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία παραπέμπει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους το οποίο θεωρεί καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση (άρθρο 15) (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2017, W και V, C-499/15, EU:C:2017:118, σκέψη 56)
- 57 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι το γεγονός ότι μια αχθείσα ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους διαφορά ενδέχεται να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 δεν αποκλείει οπωσδήποτε ότι το εν λόγω δικαστήριο θεμελιώνει βάσει άλλου κριτηρίου διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει τη διαφορά αυτή. Ειδικότερα, ακόμη και αν η εκτεθείσα στις σκέψεις 52 και 53 της παρούσας αποφάσεως ερμηνεία, κατά την οποία η φυσική παρουσία του παιδιού σε κράτος μέλος αποτελεί προαπαιτούμενο για τη διαπίστωση της συνήθους διαμονής του εκεί, έχει ως συνέπεια, σε μια περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, να μην είναι δυνατόν να ορισθεί ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο κράτους μέλους βάσει των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού, εντούτοις, όπως παρατηρεί η Επιτροπή, κάθε κράτος μέλος εξακολουθεί να έχει την ευχέρεια, σύμφωνα με το άρθρο 14 του εν λόγω κανονισμού, να απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικά του δικαστήρια βάσει των κανόνων εσωτερικού δικαίου, αποκλίνοντας από το κριτήριο της εγγύτητας στο οποίο στηρίζονται οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού.
- 58 Όπως προκύπτει, εξάλλου, από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στη σκέψη 56 της παρούσας αποφάσεως και, κυρίως, από το άρθρο 13, παράγραφος 1, και το άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, ο νομοθέτης της Ένωσης έχει ειδικώς προβλέψει, αντιστοίχως, την ύπαρξη περιπτώσεων στις οποίες δεν μπορεί να διαπιστωθεί η συνήθης διαμονή του παιδιού και την παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση ενός παιδιού, το οποίο δεν είναι απαραίτητως ούτε αυτό του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ούτε αυτό των άρθρων 9 έως 14 του ίδιου κανονισμού.
- 59 Κατά συνέπεια, ούτε η έλλειψη συνήθους διαμονής του παιδιού, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, λόγω ελλείψεως φυσικής παρουσίας του παιδιού εντός κράτους μέλους της Ένωσης, ούτε η ύπαρξη δικαστηρίων κράτους μέλους καταλληλότερων να εκδικάσουν υποθέσεις του παιδιού, μολοντί αυτό ουδέποτε διέμεινε στο εν λόγω κράτος μέλος, επιτρέπουν να διαπιστώνεται συνήθης διαμονή του παιδιού σε κράτος στο οποίο ουδέποτε αυτό μετέβη.
- 60 Περαιτέρω, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίπτωση ότι ο πατέρας άσκησε καταναγκασμό στη μητέρα με συνέπεια το παιδί τους να γεννηθεί στο Μπανγκλαντές και να διαμένει έκτοτε εκεί, δεν μπορεί, αν αποδειχθεί, να θέσει υπό αμφισβήτηση την ως άνω ερμηνεία.
- 61 Βεβαίως, αν δεν υφίστατο ο καταναγκασμός αυτός, το παιδί το οποίο αφορά η κύρια δίκη θα είχε ενδεχομένως γεννηθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με την προβαλλόμενη πρόθεση της μητέρας του. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η πρόθεση του ασκούντος τη γονική μέριμνα γονέα να εγκατασταθεί μαζί με το παιδί σε άλλο κράτος μέλος, εκδηλούμενη με τη λήψη ορισμένων απτών μέτρων, όπως η αγορά ή η ενοικίαση κατοικίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής, μπορεί να αποτελεί ένδειξη περί μεταφοράς της συνήθους διαμονής (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, σκέψη 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 62 Ωστόσο, χωρίς τη φυσική παρουσία του ιδίου του παιδιού στο οικείο κράτος μέλος δεν είναι δυνατόν, για την ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους διαμονής», να αποδίδεται καθοριστική σημασία σε περιστάσεις όπως η πρόθεση του γονέα που ασκεί εν τοις πράγμασι την επιμέλεια του παιδιού, ή η ενδεχόμενη συνήθης διαμονή του ενός ή του άλλου γονέα στο εν λόγω κράτος μέλος, εις βάρος

αντικειμενικών γεωγραφικών κριτηρίων, διότι άλλως δεν θα λαμβανόταν υπόψη η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, σκέψη 60).

- 63 Πράγματι, η ερμηνεία κατά την οποία, ελλείψει φυσικής παρουσίας του ίδιου του παιδιού στο οικείο κράτος μέλος, αποκλείεται η συνεκτίμηση παραγόντων όπως οι μνημονευθέντες στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως συνάδει περισσότερο προς το κριτήριο της εγγύτητας, το οποίο προκρίνει ο νομοθέτης της Ένωσης στο πλαίσιο του κανονισμού 2201/2003, προκειμένου ακριβώς να διασφαλισθεί ότι λαμβάνεται υπόψη το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 67).
- 64 Τέλος, η προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, την οποία εγγυάται το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο σεβασμός των θεμελιωδών του δικαιωμάτων, όπως αυτά που κατοχυρώνονται στα άρθρα 4, 6 και 24 του εν λόγω Χάρτη, δεν επιβάλλουν διαφορετική ερμηνεία από την προεκτεθείσα στις σκέψεις 52 και 53 της παρούσας αποφάσεως.
- 65 Πρώτον, όπως προκύπτει από τη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, κατά την κατάρτιση του κανονισμού 2201/2003 ελήφθη υπόψη το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, το δε κριτήριο της εγγύτητας που υιοθετήθηκε στον κανονισμό αυτό εξυπηρετεί το εν λόγω συμφέρον.
- 66 Δεύτερον, ο κανονισμός 2201/2003 καθιερώνει ήδη έναν μηχανισμό που επιτρέπει στα κράτη μέλη να προστατεύουν τα συμφέροντα του παιδιού, ακόμη και στην περίπτωση διαφορών που δεν εμπίπτουν στο άρθρο 8, παράγραφος 1, αυτού. Ειδικότερα, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, οσάκις κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 8 έως 13 του εν λόγω κανονισμού, το άρθρο 14 αυτού διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν, επικουρικώς, να απονέμουν διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήριά τους βάσει του εσωτερικού τους δικαίου.
- 67 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που κατατέθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, στην έννομη τάξη του Ηνωμένου Βασιλείου, υφίσταται τέτοια διεθνής δικαιοδοσία που στηρίζεται σε επικουρική βάση, υπό τη μορφή της «*parens patriae* διεθνούς δικαιοδοσίας» των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού, ο εν λόγω δε κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζεται στους Βρετανούς πολίτες κατά τη διακριτική ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων.
- 68 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού δεν επιτάσσει μια ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, όπως αυτή που προτείνουν η μητέρα, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Τσεχική Κυβέρνηση, ακόμη και υπό περιστάσεις όπως αυτές που χαρακτηρίζουν την κρίσιμη στην κύρια δίκη περίπτωση, καθότι τέτοια ερμηνεία βαίνει πέραν των ορίων της έννοιας της «συνήθους διαμονής», που προβλέπεται από τον κανονισμό 2201/2003, και της λειτουργίας της διατάξεως αυτής στο πλαίσιο των διατάξεων του κανονισμού αυτού που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα γονικής μέριμνας.
- 69 Ως εκ τούτου, σε υπόθεση όπως αυτή της κύριας δίκης, ούτε η παράνομη συμπεριφορά του ενός γονέα προς τον άλλο που έχει ως συνέπεια να γεννηθεί το παιδί τους και να διαμένει έκτοτε σε τρίτο κράτος ούτε η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της μητέρας ή του παιδιού, ακόμη και αν οι περιστάσεις αυτές αποδειχθούν, επιτρέπουν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το εν λόγω παιδί θα μπορούσε να έχει τη συνήθη διαμονή του, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, σε κράτος μέλος στο οποίο ουδέποτε έχει μεταβεί.
- 70 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι ένα παιδί πρέπει να είχε φυσική παρουσία σε κράτος μέλος προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος αυτό, κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως. Περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, εφόσον αποδειχθούν, ήτοι, αφενός, ο καταναγκασμός

που άσκησε ο πατέρας στη μητέρα με συνέπεια να γεννήσει η μητέρα το παιδί τους σε τρίτο κράτος και να διαμένει έκτοτε εκεί με το παιδί αυτό και, αφετέρου, η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της μητέρας ή του παιδιού, δεν ασκούν επιρροή συναφώς.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 71 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, έχει την έννοια ότι ένα παιδί πρέπει να είχε φυσική παρουσία σε κράτος μέλος προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος αυτό, κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως. Περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, εφόσον αποδειχθούν, ήτοι, αφενός, ο καταναγκασμός που άσκησε ο πατέρας στη μητέρα με συνέπεια να γεννήσει η μητέρα το παιδί τους σε τρίτο κράτος και να διαμένει έκτοτε εκεί με το παιδί αυτό και, αφετέρου, η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων της μητέρας ή του παιδιού, δεν ασκούν επιρροή συναφώς.

(υπογραφές)

i — Στην κεφαλίδα του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας. Το όνομα στη σκέψη 25 αντικαταστάθηκε με αρχικά κατόπιν αιτήματος ανωνυμοποίησης.